

מראי מקומות - יבמות

לה.

וע"ע לשון הריטב"א כאן, "ודוקא בהא אמרי' אסממ"ו... אבל בדבר שהאחד ודאי שלא מחמת ירושה אין אומר בהם כן".

ג. ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי סבא
ומסיק הגמ' דחולקים הדנקא ביניהם לפי שהוא ממון המוטל בספק. והק' הרא"ש (סי' י"א), למה חולקים, הרי בני יבם מכח אביהם באו, וכמו שהוא הי' ודאי כנגד היבם והי' נוטל כל מה שהי' בספק ביניהם, לימא דבניו במקומו הם. ותי' דעדיף כח היבם עצמו, דלדבריו אין ספק זה יורש הסבא כלל, אבל בניו אינם יכולים לטעון כן, דאף לדבריהם הספק הוא עכשיו יורש של הסבא.

ד. ובית הלל אומרים הנכסים בחזקתן
ע' בתוס' שהביא מח' אמוראים בב"ב בנוגע לנכסי צאן ברזל, בחזקת מי הן, ר"א אומר בחזקת יורשי האשה, ר' יוחנן אומר בחזקת יורשי הבעל, ור"ל אומר יחלוקו. וע' בשיעורי ר' שמואל (תמ"ו) שהביא מח' אחרונים בביאור הא דהבעל יורש צאן ברזל אשתו לאחר מיתתה. הפני יהושע (כתובות מז. ד"ה גמ') ביאר שהוא מדין ירושה, דהבעל יורש נכסי צאן ברזל שלה. אבל האבני מלואים (נ"ב, א') ביאר דלאו משום דין ירושה הם, אלא דעדיין הם ברשות הבעל ועדיין לא בא זמן הפרעון. והק' ר' שמואל (ת"ט) לשניהם, לפי האבנ"מ ק' למ"ד דנכסים בחזקתן היינו יורשי האשה, הרי ודאי יורשי הבעל הם המוחזקים, וכן ק' על מ"ד יחלוקו. ולהפני' ק' מ"ד דס"ל דבחזקתן היינו יורשי הבעל, דהא א"כ ודאי הם בחזקת יורשי האשה, הרי כמו נכסי מלוג הם בחזקת יורשי האשה, כמו כן צריך להיות הדין בנכסי צאן ברזל, והניח בצ"ע.

ה. זיקת ארוסה עושה ספק ארוסה וכו'
פי' הרשב"א והריטב"א דהיינו דהספק הוא דלא ידעי' אם ייבם או יחלוץ. וביאר בשיעורי ר' שמואל (תנ"א), דהיינו דהספק תלוי בהעתיד ואח"כ יתברר למפרע אם היתה נשואה או לא. והביא מה דאי' בשו"ע (אה"ע ק"ס, ז) בשם המהרי"ק דלפי הסוברים דבזמן הזה כופין לחלוץ או אינו יורשה, דהיינו כדברי הרשב"א והריטב"א דהספק הוא אם ייבם או יחלוץ, וכיון דהיום אין ספק, א"כ ממילא ודאי אינו יורשה. אולם הק' לדבריהם, דא"כ מהי קו' הגמ' דלפלגו בחייה ולפירות, הרי לדבריהם אם בחייה הוא הרי שייך להתברר אח"כ אם בסוף ייבמה או חלצה, וצ"ע.
עוד כ' שם דאולי יש לפרש ספק הגמ' באופן אחר, דהיינו דהוי ספיקא דדינא איך הדין בזיקה, אי היא כנשואה או לא. וע"ע בלשון ר' אברהם מן ההר, דכ' "דקליש זכותא דיבם ביבמתו מזכותא דארוס בארוסתו, כמה דקליש כח מי שיש לחו ספק זכות ממי שיש לו ודאי זכות", ולדבריו הוי לשון "ספק" לכאן רק לשון מושאל.

א. ממ"נ דרכי חד גבך הוא, וכו'

פרש"י, וטענת ברי הוא, דידע מאי קתבע. וכ' הריטב"א דהו"ל כתובע חבירו מנא שנתערב לו במעותיו, משא"כ כאן לא שייך זה, האם יש לו אצלם חלק של כל הנכסים, או חצי של המת, ורק בב' טענות בא עליהם ממ"נ, ובזה אמרי' לו הבא ראי' [ובזה אמרי' קם דינא]. ובביאור החילוק, ע' בהערות להריטב"א (הע' 256) שהביא מהגליא מסכת לפרש דבספק ויבם אינו בא מכח חזקת מ"ק, אלא בא לזכות מכח ירושה, ואינו יודע על נכסי מי הוא בא, ועל כ"א מהם אומרים לו הבא ראי', משא"כ באבדה לו דרך, יש לו חזקת מ"ק, ובא בטענה ותביעה א', ודומה למי שהי' לו מנה ונתערב במעות של חבירו. ומהשערי ישר הביא דהוי כאילו נתברר הספק שיש לו דרך באותה שדה, משא"כ בהא דירושה, דהוי ב' טענות נפרדות דבמקרה מצטרפות להדדי.

ב. הוי יבם ודאי וספק ספק

פי' תוס' בשם רש"י והרשב"ם, דמאי דאמרי' אין ספק מוציא מידי ודאי הוא משום דקרי ודאי מה שהוא ודאי נוטל חלק בנכסים. והק' עליו תוס', דאטו מפני שהוא ודאי במקצת נכסים נעשה ודאי בכל הנכסים. ולכן ביארו דודאי היינו משום שהוא ודאי יורשו של הסבא, אבל הספק הוי ספק אם יורשו כלל. וביאר בשיעורי ר' שמואל (תל"ט) בדעת הרשב"ם, דיסוד הדין דאמרי' בירושה דאין ספק מוציא מידי ודאי הוא משום דבירושה גם כשיש ב' יורשין, הרי יש לכל א' מהן סיבה לירש את הכל, אלא דכיון דאי אפשר ליתן לכל א' את הכל, ע"כ מקבל כ"א חצי. אבל היכא דא' מהן ספק הוא, ממילא זוכה השני בכל הירושה, כיון דבעצם יש לו סיבה לירש הכל. וזהו לשון החמדת שלמה (ב"מ ב.) "דבשלמא גם יורש הכח שיש לו להיות יורש החצי, זה הכח בעצמו יוכל לגרום שירש הכל, רק היכא דאיכא יורש אחר יורש האחר ג"כ החצי הואיל והוא ג"כ יורש, ע"כ אמרי' הואיל וזה יש לו כח וודאי להיות ראוי שירש הכל והשני ספק, ע"כ אין ספק מוציא מידי ודאי".
ובזה יישב קו' התוס' מהא דנוטל רביע קרקע ורביע מעות, וגם קושייתו משנים או חזין בטלית, די"ל שם דבעצם יש לכ"א רק סיבה על חציו, וא"כ אין דומה לכאן. אלא דכ' דעדיין ק' קו' תוס' מהא דנפל הבית עליו ועל מורישיו והיתה עליו כתובת אשה וכו' דאמרי' דאין ספק מוציא מידי ודאי, ולכאן שם הרי יש להיורש סיבה על כל הממון, והבע"ח אין לו סיבה על כל הממון, וא"כ למה לא אמרי' אסממ"ו. והביא מדברי המשנה למלך (נחלות ה', ו) דכ' דלא אמרי' אסממ"ו אלא אם באים שניהם בטענת ירושה, אבל אם א' בא מכח ירושה וא' מכח שטר, בזה לא אמרי' אסממ"ו, והק' דצ"ע למה.